

Sygn. akt I ACa 1579/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Bogdan Świerczakowski

Sędzia SA Katarzyna Polańska – Farion

Sędzia SO (del.) Dagmara Olczak - Dąbrowska (spr.)

Protokolant referent stażysta Weronika Trojańska

po rozpoznaniu w dniu 19 sierpnia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki jawnej M. J., J. C. z siedzibą w W.

przeciwko M. O.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

z dnia 20 grudnia 2013 r.

sygn. akt II C 1235/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym częściowo w ten sposób, że uchyla opisany tam nakaz zapłaty w zakresie odsetek ustawowych zasądzonych od 15 maja 2012 r. do 22 października 2012 r. i w tym zakresie oddala powództwo;
2. oddala apelację w pozostałej części;
3. zasądza od M. O. na rzecz (...) spółki jawnej M. J., J. C. z siedzibą w W. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 1579/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 grudnia 2013 roku Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym 16 października 2012 roku, w którym na podstawie weksla zasądzono od M. O. na rzecz (...) spółki jawnej M. J. J. C. w W. kwotę 504986,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 maja 2012 roku do dnia zapłaty oraz kosztami procesu. Za podstawę tego rozstrzygnięcia przyjęto następujące ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną.

(...) spółka jawna M. J. J. C. w W. współpracowali ze sobą w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. W 2012 roku pozwany zwrócił się do powodowej spółki z ofertą sprzedaży swojej firmy, którą prowadził jako przedsiębiorca

wpisany do ewidencji działalności gospodarczej. Strony uzgodniły, że pozwany przekształcił swoją firmę w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, a następnie powódka nabędzie udziały w tej spółce. Pozwany potrzebował pieniędzy na spłatę wymagalnych zobowiązań i na ten cel powodowa Spółka udzieliła mu pożyczki w kwocie 500 tys. zł na podstawie umowy zawartej 22 marca 2012 roku. M. O. zobowiązał się do zwrotu pożyczki do 30 kwietnia 2012 roku. Na zabezpieczenie tej wierzytelności wystawił weksel in blanco. Zgodnie z deklaracją wekslową powódka była uprawniona do jego wypełnienia na kwotę odpowiadającą wysokości zobowiązania pozwanego powiększonego o odsetki umowne na datę płatności weksla, którą określono jako dzień następny po upływie 14 dni od daty wymagalności wierzytelności o zwrot pożyczki. Zgodnie z postanowieniami umowy pożyczki powódka mogła zaopatrzyć weksel w klauzulę bez protestu, a po dokonaniu całkowitej spłaty pożyczki z odsetkami i ewentualnymi kosztami zobowiązała się do jego zwrotu pozwanemu. M. O. przekształcił swoją firmę w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, ale udziały w niej zbył na rzecz innego podmiotu. Pozwany nie zwrócił powodowej spółce pożyczki w uzgodnionym terminie. Powódka wypełniła weksel na kwotę 504986,30 zł odpowiadającą kwocie zobowiązania pozwanego i dwukrotnie wezwała go do wykupu weksla, wysyłając wezwanie na jego adres zamieszkania i adres prowadzonej działalności gospodarczej.

23 sierpnia 2012 roku M. O., działający przez pełnomocnika, wezwał powodową spółkę do wydania weksla oraz odebrania kwoty wierzytelności wekslowej 28 sierpnia 2012 roku o godzinie 14.00 w Banku (...) SA. z zastrzeżeniem, że w razie niestawiennictwa suma wekslowa zostanie złożona do depozytu sądowego. Następnego dnia pełnomocnik pozwanego odwołał wyznaczony uprzednio termin spotkania, wyznaczając kolejne spotkanie na 25 września 2012 roku. W tym dniu powodowa Spółka powiadomiła M. O., że weksel został złożony w sądzie wraz z pozwem o zapłatę, lecz w przypadku wpłaty całej sumy pozew zostanie cofnięty. W wyznaczonym dniu pełnomocnik pozwanego wraz z J. J. oczekiwali na przedstawicieli powodowej spółki w celu zapłaty sumy wekslowej i odbioru weksla. Na spotkaniu nie pojawili się przedstawiciele powoda. Pozwany nie zapłacił powódce sumy, na jaką opiewa weksel i nie złożył jej do depozytu sądowego.

W toku sprawy przed Sądem pierwszej instancji, 31 października 2012 roku powodowa spółka przelewała na rzecz (...) Nobile Spółki zo.o. wierzytelność w kwocie 45 tys. zł przysługującą jej wobec (...) Spółki z o.o.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że weksel uzupełniony przez powódkę zawiera wszystkie elementy określone w art. 101 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe (Dz.U. Nr 37, poz. 282, dalej jako prawo wekslowe) i jest ważny. Podniesione w zarzutach od nakazu zapłaty naruszenie art. 36 prawa wekslowego uznał za nieuzasadnione, ponieważ dołączone do pozwu dokumenty potwierdzają, że przedstawienie weksla do zapłaty nastąpiło zgodnie z tym przepisem. Oznaczenie miejsca płatności jako W. odpowiada natomiast wymaganiom art. 83 ust. 1 w zw. z art. 103 prawa wekslowego. Za nietrafny Sąd pierwszej instancji uznał zarzut naruszenia art. 5 k.c. Ponadto przyjął, że przedmiotem przelewu nie była wierzytelność objęta sporem, lecz przysługująca powódce wobec innego podmiotu tj. (...) Spółki z o.o.

W apelacji od tego wyroku pozwany zarzucił naruszenie art. 233 §1 k.p.c. poprzez dowolną i sprzeczną z zasadami doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego, a w szczególności pominięcie dowodu z dokumentu w postaci pisma pozwanego z 21 września 2012 roku wzywającego powódkę do zwrotu weksla i odbioru sumy wekslowej w oznaczonym miejscu i czasie oraz przyjęcie, że umowa przelewu z 31 października 2012 roku nie dotyczyła wierzytelności wynikającej z umowy pożyczki. W odniesieniu do prawa materialnego skarżący zarzucił naruszenie art. 65 § 2 k.c. polegające na błędnej wykładni umowy, w rezultacie której Sąd Okręgowy wadliwie ustalił, że przedmiotem przelewu z 31 października 2012 roku była wierzytelność powódki wobec (...) Spółki z o.o., a nie M. O.. Ponadto zarzucił naruszenie art. 38 w związku z art. 103 prawa wekslowego polegające na przyjęciu, że weksel został przedstawiony pozwanemu do zapłaty w sposób, w miejscu i w terminach przewidzianych w art. 38 prawa wekslowego, a także zgłosił zarzut naruszenia art. 39 w związku z art. 103 prawa wekslowego i art. 488 k.c. poprzez pozbawienia znaczenia prawnego faktu odmowy wydania pozwanemu weksla. W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja w części okazała się zasadna.

Na uwzględnienie nie zasługiwały jednak sformułowane w niej zarzuty w odniesieniu do prawa procesowego.

Według art. 233 §1 k.p.c. ocena wiarygodności i mocy dowodów dokonywana jest na podstawie przekonania sądu, jego wiedzy i posiadanego doświadczenia życiowego, a nadto winna uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i - ważąc ich moc oraz wiarygodność - odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 572/99, Legalis 53680).

Temu ciężarowi skarżący nie sprostał, ponieważ w ogóle nie sprecyzował w czym wyraża się dowolność oceny dowodów przeprowadzonej przez Sąd Okręgowy. W ocenie Sądu Apelacyjnego ujawnione dowody zostały ocenione z uszanowaniem granic przyznanej sądowi swobody, bez naruszenia, zwłaszcza rażącego, zasad logiki i doświadczenia życiowego. Twierdzenie skarżącego o tym, że powódka odmówiła wydania mu weksla, kiedy ten zaoferował zapłatę wierzytelności wekslowej stanowi polemikę z prawidłowo poczynionymi ustaleniami Sądu pierwszej instancji. Pismo z 21 września 2012 roku, na które powołuje się skarżący w apelacji, nie zostało złożone jako dowód w sprawie w postępowaniu przed Sądem Okręgowym, chociaż wniosek o dopuszczenie dowodu z tego pisma został złożony w piśmie procesowym pozwanego z 29 listopada 2012 roku (k. 78). Należy podkreślić, że w piśmie z 25 września 2012 roku stanowiącym odpowiedź na wezwanie pełnomocnika pozwanego do odbioru wierzytelności wekslowej i zwrotu weksla, powódka poinformowała pozwanego, że weksel został złożony w sądzie razem z pozwem o zapłatę. Wyraziła gotowość cofnięcia pozwu i zwrotu weksla w przypadku zapłaty świadczenia przez pozwanego na wskazany rachunek bankowy. Tymczasem skarżący pismo powódki z 25 września 2012 roku interpretuje jako informację o możliwości wpłaty świadczenia na rachunek bankowy bez zapewnienia, czy i kiedy zwróci weksel, w czym dopatruje się odmowy zwrotu weksla. W ocenie Sądu Apelacyjnego taka interpretacja pisma powódki z 25 września 2012 roku i formułowany na jej podstawie wniosek o odmowie wydania weksla są zupełnie oderwane od treści wymienionego pisma i sprowadzają się do przypisania powódce intencji, których nie wyraziła. Z tych przyczyn zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie mógł odnieść skutku, a poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne Sąd Apelacyjny aprobuje i przyjmuje za własne.

Trafny okazał się zarzut naruszenia art. 38 w zw. z art. 103 prawa wekslowego i jego uwzględnienie doprowadziło do zmiany zaskarżonego wyroku w części zasądzającej odsetki za opóźnienie.

Według art. 38 prawa wekslowego posiadacz weksla, płatnego w oznaczonym dniu albo w pewien czas po dacie lub po okazaniu, powinien przedstawić go do zapłaty bądź w pierwszym dniu, w którym można wymagać zapłaty bądź w jednym z dwóch następnych dni powszednich. Przedstawienie weksla do zapłaty polega na okazaniu wystawcy (trasatowi albo akceptantowi) oryginału weksla wraz z wyraźnym lub dorozumianym wezwaniem do zapłaty oraz gotowością wydania po zapłacie pokwitowanego weksla. Przedstawić weksel do zapłaty może jedynie jego legitymowany posiadacz. Przedstawienie weksla do zapłaty ma za zadanie umożliwić dłużnikowi zbadanie treści weksla, a zwłaszcza praw posiadacza. Chodzi m.in. o sprawdzenie nieprzerwanego szeregu indosów, czyli legitymacji formalnej. Według utrwalonego w orzecznictwie stanowiska poinformowanie wystawcy weksla własnego o możliwości zapoznania się z oryginałem weksla w dniu oraz miejscu jego płatności może być uznane za spełniające wymaganie określone w art. 38 prawa wekslowego. Przedstawienie weksla nie łączy się bowiem z koniecznością fizycznego okazania oryginału weksla "do oczu" dłużnikowi głównemu. Wystarczające jest w tej mierze stworzenie wystawcy weksla własnego przez posiadacza weksla realnej możliwości zapoznania się z oryginałem weksla w miejscu jego płatności. W takim przypadku przedstawienie weksla do zapłaty następuje nie z chwilą wystosowania do wystawcy stosownego zawiadomienia, ale w dniu, w którym mógł on faktycznie dokonać oględzin weksla i ustalić, czy jest zobowiązany do jego zapłaty. Nieprzedstawienie weksla do zapłaty nie oznacza utraty prawa dochodzenia sumy wekslowej przez posiadacza weksla. Otóż, jeżeli weksel nie zostanie przedstawiony do zapłaty w terminie, posiadacz

weksła traci regres do indosantów, wystawcy weksła trasowanego oraz do innych dłużników wekslowych. Nie traci natomiast praw do akceptanta, wystawcy weksła własnego i osób, które za nich poręczyły (art. 42 prawa wekslowego). Jednakże akceptant i wystawca weksła własnego, któremu weksel nie został przedstawiony do zapłaty w terminie, nie jest zobowiązany do zapłacenia dodatkowych kosztów i odsetek od dnia płatności weksła (por. wyroki Sądu Najwyższego z 23 listopada 2004 r., I CK 224/04, Legalis 68306 i z 31 marca 2006 r., IV CSK 132/05, Legalis 117727).

Nawiązując do ustalonego w rozpoznawanej sprawie stanu faktycznego, należy stwierdzić, że powódka nie przedstawiła weksła do zapłaty zgodnie z art. 38 prawa wekslowego. Skoro weksel przez nią uzupełniony był płatny 14 maja 2012 roku i był to poniedziałek, to przedstawienie weksła do zapłaty powinno nastąpić najpóźniej 16 maja 2012 roku. Należy jednak dodać, że dłużnikom głównym weksel może być jednak przedstawiony także w terminie późniejszym aż do upływu przedawnienia. Wezwanie do wykupu weksła przesłane przez powódkę pozwanemu nosi datę 6 sierpnia 2012 roku. W jego treści nie wskazano miejsca, w którym znajduje się weksel, a więc nie stworzono pozwanemu możliwości dokonania oględzin weksła. Ma to znaczenie w kontekście miejsca płatności oznaczonego w treści weksła jako W.. Takie oznaczenie miejsca płatności spełnia wymagania art. 101 pkt 4 prawa wekslowego, ponieważ dla ważności weksła nie jest wymagane podanie adresu, wystarczy wskazanie miejscowości. Nieprzedstawienie weksła do zapłaty zgodnie z art. 38 prawa wekslowego nie pozbawia remitenta możliwości dochodzenia sumy wekslowej od dłużnika głównego, lecz ma ten tylko skutek, że dłużnik nie popada w opóźnienie od dnia następnego po dacie płatności weksła, lecz od daty, kiedy przedstawienie weksła do zapłaty nastąpiło w postępowaniu sądowym. Za datę tę należy uznać doręczenie pozwanemu odpisu nakazu zapłaty, tj. 22 października 2012 roku. W konsekwencji zaskarżony wyrok należało zmienić w zakresie zasądzonych odsetek za opóźnienie, które przysługują powódce począwszy od 23 października 2012 roku do dnia zapłaty.

Zarzut naruszenia art. 39 prawa wekslowego okazał się nietrafny.

Zgodnie z tym przepisem wierzyciel, który otrzymał zapłatę długu zobowiązany jest do zwrotu weksła. Przez dokonanie zapłaty dłużnik nie traci uprawnień do żądania zwrotu pokwitowanego weksła. Może żądać jego wydania w terminie późniejszym, a roszczenie o wydanie weksła może być dochodzone w procesie windykacyjnym. Jeżeli posiadacz weksła odmawia jego zwrotu usprawiedliwia to odmowę zapłaty ze strony dłużnika (tak też M. C., L. B., Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz. wyd. 4, s. 397). Z poczynionych przez Sąd ustaleń nie wynika jednak, aby powódka uchylała się od wydania pozwanemu weksła. Na skutek niestawiennictwa pozwanego w uzgodnionym miejscu w dniu 27 sierpnia 2012 roku w celu zapłaty sumy wekslowej i odbioru weksła oraz wyznaczenia przez jego pełnomocnika kolejnego odległego terminu zapłaty, powódka była uprawniona do wystąpienia z pozwem o zapłatę na podstawie weksła.

Zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c. pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Przyjmując za wiarygodne twierdzenia skarżącego, że wierzytelność objęta przelewem jest tożsama z wierzytelnością dochodzoną przez powódkę w rozpoznawanej sprawie, należy wyjaśnić, że zgodnie z art. 192 pkt 3 k.p.c. zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy. Zbywca nie traci legitymacji procesowej, a rozszerzoną prawomocnością wyroku objęty jest nabywca rzeczy lub prawa majątkowego (tak też Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z 17 czerwca 2010 r. III CZP 38/10, OSNC 2011/1/3).

Z tych przyczyn zaskarżony wyrok należało zmienić w pkt 1 poprzez uchylenie nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym 16 października 2012 roku w zakresie odsetek ustawowych zasądzonych od 15 maja 2012 roku do 22 października 2012 roku i oddalenie powództwa w tym zakresie (art. 386 § 1 k.p.c.). W pozostałej części apelacja pozwanego została oddalona (art. 385 k.p.c.).

Z uwagi na to, że apelacja pozwanego okazała się uzasadniona jedynie w nieznacznej części, zasądzono od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (art. 100 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej urzędowi, Dz.U. 2013, poz. 461).

SSO (del.) Dagmara Olczak-Dąbrowska SSA Bogdan Świerczakowski SSA Katarzyna Polańska-Farion